

Ewelina Zakrzewska

Funkcjonowanie sześciolatka w klasie pierwszej w ocenie nauczycieli z wybranych szkół lubelskich

Scientific Bulletin of Chełm - Section of Pedagogy nr 1, 99-111

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

FUNKCJONOWANIE SZEŚCIOLATKA W KLASIE PIERWSZEJ W OCENIE NAUCZYCIELI Z WYBRANYCH SZKÓŁ LUBELSKICH

EWELINA ZAKRZEWSKA

Szkoła Podstawowa nr 14 w Lublinie (Poland)

ABSTRACT: *The article is a part of the dialogue of the pundit and practitioners concerning reducing the age of compulsory education to the age of six and the search for effective impacts teaching and educational to optimize the crossing of the threshold of the school children. In the article the results of empirical research carried out among primary teachers working with six-year old child in first class were presented. The purpose of the study was to get the respondents acquainted with functioning of the six-years school in different areas so factivity and activities for teaching, and educational activities of teachers.*

KEY WORDS: *six-year-old child, school, first form, beginnings of school education, preschool education, early school education*

Ustawą z dnia 19 marca 2009 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 458) Ministerstwo Edukacji Narodowej wprowadziło obowiązek szkolny dla sześciolatków. Rokrocznie skutecznie odraczany zaczął obowiązywać od 1 września 2014 roku. Zawarte w ustawie rozwiązania wprowadzają regulacje dotyczące między innymi: liczebności w oddziałach (do 25 uczniów) oraz oddziałów dla dzieci sześciu- i siedmioletnich oddzielnie.

Przejście z przedszkola do szkoły to niezwykle ważne wydarzenie w życiu sześciolatka. Etap ten jest trudny dla niego z kilku powodów, wymieniając za D. Klus-Stańską, to :

- szkoła jest zupełnie innym środowiskiem, niż dotychczas znane przedszkolakowi – dotyczy to nowego sposobu funkcjonowania, innych obowiązków, ciągłych wymagań, współdziałania i współpracy w grupie itp.;
- znaczenie, jakie dziecko przypisuje podjęciu się nowej roli może być dla niego przeżyciem stresującym, a nawet traumatycznym;
- potencjał rozwojowy dziecka zmniejsza możliwość bezinwazyjnego przystosowania się do nowej roli²⁵².

²⁵² Cf. D. Klus-Stańska, *Adaptacja szkolna siedmiolatków*, Olsztyn 2004, s. 15-16.

Zarówno w praktyce, jak i teorii pojęcia «dojrzałość szkolna» i «gotowość szkolna» używane są często zamiennie. Funkcjonowanie sześciolatka w rzeczywistości szkolnej związane jest z jego dojrzałością szkolną, którą B. Wilgocka-Okoń definiuje jako „dokonujące się w dziecku zmiany rozwojowe, które mają charakter spontaniczny i wiążą się z dojrzewaniem. Kierowanie rozwojem przypisuje się tu mechanizmowi biologicznemu, jakim jest dojrzewanie. Dojrzałość zaś traktuje jako etap (...) charakteryzujący się wrażliwością na oddziaływania zewnętrzne, które mogą modyfikować i kierunek, i dynamikę zmian, jakie zachodzą w rozwoju”²⁵³. Dziecko jest gotowe sprostać obowiązkom szkolnym, kiedy osiągnie taki poziom rozwoju umysłowego, społecznego i fizycznego, który umożliwi mu udział w życiu społeczności szkolnej. B. Wilgocka-Okoń zwraca uwagę na fakt, że zmiany rozwojowe mają charakter spontaniczny²⁵⁴, a więc dojrzałość szkolna nie jest tylko uwarunkowana biologicznie, lecz składają się na nią różnorodne doświadczenia dziecka. Dojrzałość szkolna uwarunkowana jest między innymi tym, czy dziecko ma rodzeństwo; czy miało okazję współdziałać z rówieśnikami w najbliższym otoczeniu; czy rodzice zaspokajali jego potrzeby emocjonalne i poznawcze; czy stawiane mu wymagania były dostosowane do jego możliwości²⁵⁵. L. Wygotski określa gotowość szkolną jako „obszar gotowości dziecka do zdobywania kompetencji leżących w zasięgu jego możliwości przy wspierającym otoczeniu społecznym”²⁵⁶. Dojrzałość szkolną można rozpatrywać – za M. Buchnat – jako „kategorię rozwojową zależną od interaktywnego współdziałania właściwości dziecka, jego fizycznego i mentalnego zaangażowania, aktywności dorosłych, wspierających uczenie się dziecka oraz jakości funkcjonowania przedszkola i szkoły”²⁵⁷. Zgodnie z powyższą definicją na tę dojrzałość mają wpływ zarówno czynniki indywidualne, wrodzone właściwości organizmu (potrzeby, skłonności i dążenia dziecka), jak i środowiskowe (rodzina, szkoła)²⁵⁸.

B. Sawa zwraca uwagę, że analizując dojrzałość szkolną, należy przy określaniu jej poziomu poddać analizie trzy jej aspekty:

²⁵³ B. Wilgocka-Okoń, *Gotowość szkolna dzieci sześciolatkich*, Warszawa 2003, s. 10.

²⁵⁴ Cf. ibidem, s. 11.

²⁵⁵ Cf. M. Przetacznikowa, *Wiek przedszkolny*, in: *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, ed. M. Żebrowska, Warszawa 1985, s.112.

²⁵⁶ L. Wygotski, *Wybrane prace psychologiczne*, Warszawa 1971, s. 542.

²⁵⁷ R. Michalak, E. Misiorna, *Gotowość, dojrzałość szkolna dziecka a dojrzałość instytucjonalna*, in: *Konteksty gotowości szkolnej*, ed. R. Michalak, E. Misiorna, Warszawa 2006, s. 6.

²⁵⁸ Cf. M. Buchnat, *Gotowość szkolna dzieci sześciolatkich ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczniów pierwszej klasy szkoły podstawowej*, „Studia Edukacyjne”2013, nr 25.

- rozwój fizyczny – stan zdrowia, wzrost, wagę, prawidłowe i stosowne do wieku ukształtowanie kości, mięśni, narządów wewnętrznych, układu nerwowego, narządów zmysłów, brak zaburzeń koordynacji wzrokowo-ruchowej, właściwy chwyt narzędzia pisarskiego;
- rozwój umysłowy – umiejętność spostrzegania i różnicowania spostrzeżeń, dostatecznie wykształcony poziom wyobraźni i uwagi dowolnej, zdolność do intencjonalnego zapamiętywania i odtwarzania poznawanych treści, prawidłowy rozwój mowy pod względem artykulacji, zasób słownika czynnego i biernego, zdolność do myślenia przyczynowo-skutkowego i wnioskowania;
- rozwój emocjonalno-społeczny – stopień wrażliwości na krytykę, umiejętność panowania nad sobą, motywację do wykonywania zadań, umiejętność współpracy i współdziałania z rówieśnikami, odpowiednią motywację i zainteresowanie nauką, stosowanie się do reguł i poleceń, zdyscyplinowanie i obowiązkowość, panowanie nad emocjami w sytuacjach stresu i napięcia²⁵⁹.

Analizując pojęcie gotowości szkolnej, należy również brać pod uwagę nie tylko podmiotowość, zainteresowania ucznia oraz o jego stopień samodzielności, ale także jego dążenie do osiągnięcia sukcesów i pokonywania trudności szkolnych²⁶⁰.

Gotowość szkolną sześciolatek D. Goleman określa jako:

- wiarę w siebie poprzez panowanie nad swoim ciałem, zachowaniem, wiarą we własne możliwości, ufność wobec innych;
- ciekawość jako przekonanie, że zdobywanie wiedzy sprawia satysfakcję;
- intencjonalność poprzez chęci i zdolności, wytrwałe dążenie do celu;
- samokontrolę jako kontrolowanie swojego działania, korektę błędów;
- towarzyskość, zdolność nawiązywania relacji opartych na wzajemnym zrozumieniu;
- umiejętność porozumiewania się, zdolność do wymiany myśli, uczuć i pomysłów;
- umiejętność współdziałania poprzez zdolność dopasowywania swoich potrzeb i oczekiwań do potrzeb i oczekiwań innych²⁶¹.

²⁵⁹ Cf. B. Sawa, *Jeżeli dziecko źle czyta i pisze*, Warszawa 1999, s. 19.

²⁶⁰ Cf. A. Luczyński, P. Magier, A. Kalita, M. Pietruszka, *Metodologia badań nad gotowością szkolną dzieci przedszkolnych. Diagnoza gotowości szkolnej dzieci pięcioletnich i sześcioletnich radomskich przedszkoli*, Radom 2012, s. 140.

²⁶¹ Cf. D. Goleman, *Inteligencja emocjonalna*, Poznań 1997, s. 302.

W kontekście tematu opracowania podjęto badania empiryczne, mające na celu poznanie oceny nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, dotyczącej funkcjonowania sześciolatka w klasie pierwszej. Problemy główne zawarte są w następujących pytaniach:

- W jakim stopniu w opinii badanych nauczycieli sześciolatki są gotowe do podjęcia nauki w szkole?
- Jak badani nauczyciele oceniają przygotowanie swoich szkół do przyjęcia sześciolatków?
- Jak respondenci oceniają swoje przygotowanie do pracy z dziećmi sześciolatkami? Powyższe problemy implikują problemy szczegółowe:
- Jakie istotne problemy napotykają badani nauczyciele w pracy z sześciolatkiem w klasie pierwszej?
- W jakim stopniu, w ocenie badanych nauczycieli, sześciolatki przygotowane są do podjęcia nauki w szkole w zakresie rozwijania mowy i myślenia?
- W jakim stopniu, w ocenie respondentów, sześciolatki przygotowane są do podjęcia nauki w szkole w zakresie kształtowania pojęć matematycznych?
- W jakim stopniu, zdaniem badanych nauczycieli, sześciolatki przygotowane są do podjęcia nauki w szkole w obszarze artystyczno-technicznym?
- W jakim stopniu, w opinii badanych, sześciolatki przygotowane są do podjęcia nauki w szkole w zakresie przygotowania do pisania?
- W jakim stopniu, w opinii respondentów, sześciolatki przygotowane są do podjęcia nauki w szkole w zakresie umuzykalnienia?
- W jakim stopniu, w opinii badanych nauczycieli, sześciolatki przygotowane są do podjęcia nauki w szkole w obszarze fizycznym?
- W jakim stopniu, w ocenie badanych, sześciolatki przygotowane są do podjęcia nauki w szkole w zakresie udziału w życiu społeczności szkolnej?
- Czy i jakie zauważa się różnice w funkcjonowaniu dzieci sześciolatków oraz ich siedmioletnich kolegów?
- Jakie rozwiązania metodyczne stosują badani nauczyciele w pracy z dzieckiem sześciolatką w klasie pierwszej?
- Jaka forma pracy dominuje na zajęciach z dzieckiem sześciolatką u respondentów?

- Jaką najistotniejszą zmianę wprowadzili badani nauczyciele do swojej pracy z dzieckiem sześciolatkiem w klasie pierwszej?
- W jakim stopniu szkoły, w których uczą badani, przygotowane zostały na przyjęcie sześciolatków?

Badania przeprowadzono w 2015 roku i objęto nimi 52 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej z lubelskich szkół podstawowych, pracujących na co dzień z sześciolatkiem w klasie pierwszej:

- 10 badanych nauczycieli pracuje w małych szkołach – klasy liczą od kilku do kilkunastu uczniów,
- 6 nauczycieli uczy w dużych placówkach – oddziały liczą ok 25 uczniów, ale klas na poziomie jest niewiele,
- 36 badanych nauczycieli pracuje w bardzo dużych szkołach – klasy są liczne, wiele oddziałów na poziomie.

W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego przy użyciu ankiety, w której posłużono się kwestionariuszem (specjalnie do tego celu skonstruowanym).

Gotowość szkolna sześciolatków budzi od lat wiele kontrowersji wśród rodziców, nauczycieli, psychologów i pedagogów. W kontekście podjętego tematu ważne jest pytanie do badanych o słuszność zmiany w systemie oświaty, zgodnie z którą sześciolatki stały się uczniami klas pierwszych, w odniesieniu do własnych doświadczeń. Analiza danych liczbowych uzyskanych od nauczycieli wskazuje, że 77% badanych stwierdza, iż była to decyzja błędna, a 23% badanej populacji uważa, że zmiana ta – z jego perspektywy – jest słuszna.

Przedmiotem zainteresowań badawczych była samoocena badanych nauczycieli dotycząca ich przygotowania do pracy z dzieckiem sześciolatkiem. Dane prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Ocena przygotowania badanych nauczycieli do pracy z dzieckiem sześciolatkiem

Lp.	Kategorie odpowiedzi	N	%
1.	jestem bardzo dobrze przygotowana	0	0
2.	jestem dobrze przygotowana	24	46
3.	jestem przygotowana w stopniu wystarczającym	20	38
4.	jestem słabo przygotowana	8	16
5.	jestem zupełnie nieprzygotowana	0	0

Źródło: badania własne

Analizując odpowiedzi, można zauważyć, że badani nie zaznaczyli skrajnych poziomów przygotowania do pracy z dzieckiem sześciolatkiem w klasie I. W swojej ocenie nikt

z nich nie traktuje siebie jako eksperta, ani jako zupełnie nieprzygotowanego do pracy z sześciolatkiem. W ocenie 46% badanych, są oni dobrze przygotowani do pracy z dzieckiem sześciolatkiem w klasie pierwszej.

Nauczyciel, który pracuje od kilku miesięcy w klasie pierwszej z dzieckiem sześciolatkiem, jest już w stanie ocenić poziom przygotowania do nauki tychże uczniów. W ocenie gotowości pomaga także diagnoza przeprowadzona przez wychowawcę przedszkola, a dostarczona do szkoły wraz z dokumentacją rekrutacyjną. Diagnoza gotowości szkolnej, jest niezwykle cenna z punktu widzenia działań, jakie na jej podstawie może podjąć już na starcie szkolnym wychowawca. Oceny nauczycieli w tym zakresie przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Ocena przygotowania dzieci sześciolatków do nauki w klasie I, w opinii badanych nauczycieli

Lp.	Kategorie odpowiedzi	N	%
1.	są bardzo dobrze przygotowane	0	0
2.	są dobrze przygotowane	0	0
3.	są przygotowane w stopniu wystarczającym	21	41
4.	są słabo przygotowane	30	59
5.	nie są przygotowane	1	2

Źródło: badania własne

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują na słabe – w ocenie badanych nauczycieli – przygotowanie sześciolatków do nauki w klasie I – 59%, 41% nauczycieli uważa, iż sześciolatki są wystarczająco przygotowane do nauki w szkole, a 2% badanych ocenia, iż dzieci te nie są przygotowane do podjęcia nauki w szkole. Dane liczbowe wyraźnie niepokoją. Czy zatem posłanie sześciolatków do szkół było błędem?

W opinii Ministerstwa Edukacji Narodowej większość zaleceń nowej podstawy programowej udało się zrealizować. Sale lekcyjne składają się z dwóch części: edukacyjnej (wyposażonej w tablice i stoliki) i rekreacyjnej (dywan na podłodze). Podstawa programowa zaleca wyposażenie sal w pomoce dydaktyczne, liczmany, sprzęt audiowizualny, gry i zabawki dydaktyczne, kąciki tematyczne. Uczniowie mają także szafki, w których mogą zostawić swoje podręczniki i przybory szkolne. Dzieci uczą się bez dzwonek, co pozwala nauczycielowi na elastyczność w gospodarowaniu czasem. Przygotowanie szkół badanych nauczycieli do przyjęcia sześciolatków, w ich ocenie, odzwierciedla tabela 3.

Tabela 3. Przygotowanie szkół do przyjęcia sześciolatków w ocenie nauczycieli

Lp.	Kategorie odpowiedzi	N	%
1.	jest przygotowana w stopniu wysokim	4	8
2.	jest przygotowana w stopniu dobrym	12	23
3.	jest przygotowana w stopniu wystarczającym, należy jednak wprowadzić wiele zmian i innowacji	30	57

Lp.	Kategorie odpowiedzi	N	%
4.	jest słabo przygotowana	4	8
5.	nie jest przygotowana	2	4

Źródło: badania własne

Analizując powyższe wyniki badań, można stwierdzić, że w ocenie 88% badanych nauczycieli ich szkoły są przygotowane do przyjęcia sześciolatków do klas pierwszych. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż według 57% badanych, w ich szkołach wymagane jest wprowadzenie zmian, a 12% nauczycieli ocenia, że ich szkoły są nieprzygotowane oraz słabo przygotowane do przyjęcia sześciolatków.

Kolejnym zagadnieniem było poznanie najczęstszych problemów napotykanym przez nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej w pracy z sześciolatkiem w szkole. Wyniki obrazuje tabela 4.

Tabela 4. Najczęstsze problemy napotykanym przez nauczycieli w pracy z sześciolatkiem w szkole, według badanych

Lp.	Kategorie odpowiedzi	N	%
1.	praca w klasie mieszanej sześćo-siedmiolatki	36	70
2.	brak bezpiecznego miejsca poza budynkiem szkoły	24	46
3.	małe zaangażowanie ze strony rodziców	16	30
4.	brak odpowiedniego zaplecza dydaktycznego	20	38
5.	niepełna wiedza na temat metodyki pracy z sześciolatkiem w szkole	17	33

Źródło: badania własne

Podając analizie powyższe dane, można stwierdzić, iż 70% badanych nauczycieli pracuje w klasach mieszanych sześćo- i siedmiolatków. Ustawa sześciolatkowa weszła w życie 14 listopada 2013 roku. Zakłada ona, iż w latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 – w szkołach podstawowych, w których utworzony będzie więcej niż jeden oddział klasy pierwszej, dzieci będą dobierane do poszczególnych oddziałów klas I według wieku, począwszy od najmłodszych. Celem zapisu Ustawy było tworzenie oddziałów dla sześciolatków i siedmiolatków osobno. Nasuwa się pytanie: Czy zatem szkoły, w których pracują badani nauczyciele nie stosują się do przepisów zawartych w ustawie? Uwagę zwraca fakt, że 33% nauczycieli ocenia, że posiada niepełną wiedzę na temat metodyki pracy z sześciolatkiem w szkole. Warto zatem korzystać z fachowej literatury, wymieniać się doświadczeniami, korzystać z kursów metodycznych w tym zakresie. Szeroko zagadnieniem badawczym zajmuje się Ośrodek Rozwoju Edukacji, który na swojej stronie internetowej zamieszcza broszury dotyczące funkcjonowania sześciolatka w szkole –

www.ore.edu.pl/szesciolatek. Można także skorzystać z kursów i szkoleń prowadzonych przez poradnie.

Kolejnym interesującym zagadnieniem w kontekście gotowości szkolnej sześciolatka jest ocena przez badanych poziomu jego przygotowania w zakresie konkretnych obszarów edukacji. Dane liczbowe przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Ocena poziomu przygotowania sześciolatków w zakresie poszczególnych obszarów edukacji

Lp.	Obszary edukacji	Kategorie odpowiedzi									
		Bardzo dobrze		Dobrze		Wystarczająco		Dostatecznie		Niedostatecznie	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1.	rozwijanie mowy i myślenia	4	8	12	23	12	23	24	46	0	0
2.	kształtowanie pojęć matematycznych	0	0	0	0	20	38	28	54	4	8
3.	artystyczno-techniczny	0	0	8	15	20	38	24	46	0	0
4.	przygotowanie do pisania	0	0	0	0	12	23	38	73	2	4
5.	umuzycznienie	8	15	12	23	20	38	12	23	0	0
6.	rozwój fizyczny	12	23	0	0	24	46	16	30	0	0
7.	udział w życiu społeczności szkolnej	4	8	4	8	8	15	24	46	12	23

Źródło: badania własne

W ocenie 73% badanych nauczycieli sześciolatki przygotowane są do pisania w stopniu dostatecznym, 54% respondentów ocenia, że w obszarze kształtowania pojęć matematycznych ich poziom utrzymuje się także na poziomie dostatecznym. W obszarze działań artystyczno-technicznych oraz w funkcjonowaniu społecznym sześciolatki, w ocenie 46% badanych, sześciolatki osiągają poziom dostateczny. Poziom umuzycznienia sześciolatków jest wystarczający, w ocenie 38% respondentów. W ocenie 46% badanych nauczyciel rozwój fizyczny sześciolatków kształtuje się także na poziomie wystarczającym.

Badani w 96% stwierdzają, że są sześciolatki są niedojrzałe do podjęcia nauki w szkole. W ocenie 65% badanych w sferze intelektualnej niedojrzałość ta ujawnia się w postaci zaburzeń koncentracji uwagi, braku dostatecznej wiedzy ogólnej – zdaniem 46% badanych – zasobu słownika biernego i czynnego, w ocenie 23% respondentów. W sferze fizycznej, w ocenie 64% nauczycieli, niedojrzałość ta objawia się szybką męczliwością, niechęcią do wykonywania ćwiczeń, problemie z dźwiganiem plecaka. Labilność emocjonalna jako odstępstwo w sferze emocjonalnej pojawiło się w ocenie 96% badanych nauczycieli. Objawy niedojrzałości społecznej, w ocenie 92% badanych, to głównie brak umiejętności współpracy

i współdziałania w grupie. Jak obrazują powyższe dane poziom dojrzałości sześciolatek w poszczególnych sferach jest niezadawalający.

Nauczyciele pracujący z sześciolatkiem powinni starać się rozwijać poziom funkcjonowania w poszczególnych sferach poprzez indywidualne rozmowy, dodatkowe ćwiczenia, zajęcia pozalekcyjne, pedagogizację rodziców, współpracę z PPP.

Wyraźne różnice w ogólnym funkcjonowaniu w szkole sześciolatek i ich siedmioletnich kolegów dostrzega 54% badanych, a 42% nauczycieli zauważa jedynie niewielkie różnice w ich pracy podczas zajęć. Żadnych różnic nie dostrzega 4% badanej populacji nauczycieli.

Kolejnym istotnym zagadnieniem były rozwiązania metodyczne stosowane przez nauczycieli w pracy z sześciolatkiem w szkole częściej, niż w sytuacji, kiedy pracowali tylko z siedmiolatkami w klasie pierwszej. Odpowiedzi badanej grupy przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Rozwiązania metodyczne stosowane przez nauczycieli częściej niż dotychczas, z uwagi na obecność sześciolatek w klasie, w ocenie badanych

Lp.	Kategorie odpowiedzi	N	%
1.	słuchanie przez uczniów czytanych opowiadań, bajek, wierszy, nagrań	12	23
2.	zabawy słowem – wyliczanki, wierszyki, układanki	16	30
3.	rozwijanie wyobraźni poprzez odgrywanie scenek (elementy dramy)	20	38
4.	uczenie logicznego myślenia poprzez gry i zabawy	20	38
5.	rozwijanie u dzieci myślenia twórczego poprzez stosowanie ćwiczeń takich jak: zagadki, krzyżówki, rebusy, opowiadania	24	46
6.	liczenie na konkretnych przedmiotach – np. patyczkach, liczmanach, klockach, ćwiczenia manipulacyjne	32	61
7.	rozwiązywanie prostych zadań za pomocą rysunków, przedmiotów lub zabaw ruchowych	36	69
8.	zabawy ruchowe i muzyczne	35	67
9.	zabawy integrujące zespół klasowy	20	38
10.	nauka piosenek, rymowanek, wierszyków	11	21
11.	realizowanie edukacji przyrodniczej w naturalnym środowisku, poza szkołą oraz w salach lekcyjnych, w których znajdują się kąciki przyrody	5	10
12.	tworzenie w sali kącików tematycznych (np. przyrodniczych, czytelniczych, teatralnych, gazetek tematycznych,)	20	38
13.	stwarzanie warunków do rozwijania uzdolnień uczniów poprzez udział w konkursach, występach zawodach	3	6
14.	włączanie muzyki do codziennych zajęć	23	44
15.	organizacja zajęć pozalekcyjnych	14	27

Lp.	Kategorie odpowiedzi	N	%
16.	organizacja zajęć sportowych i komputerowych w odpowiednio wyposażonych miejscach	1	2

Źródło: badania własne

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują, że najczęściej stosowanym rozwiązaniem metodycznym w pracy z sześciolatkiem jest rozwiązywanie prostych zadań za pomocą rysunków, przedmiotów lub zabaw ruchowych - 69% badanych nauczycieli. Drugie w kolejności rozwiązanie to stosowanie gier i zabaw muzycznych podczas zajęć - 67% badanych nauczycieli. W edukacji matematycznej stosuje liczenie na konkretnych przedmiotach – np. patyczkach, liczmanach, klockach, przyborach szkolnych - 61% badanych nauczycieli. Częściej niż dotychczas włącza muzykę podczas codziennych zajęć 44% badanej grupy, być może ma to związek z niedojrzałością emocjonalną sześciolatków. Analiza powyższych wypowiedzi badanych ukazuje dość szeroki wachlarz działań, co wskazuje na zainteresowanie nauczycieli analizowanym tematem. Wszystkie zaproponowane rozwiązania przez nauczycieli są niezwykle cenne. Należy jednak mieć świadomość, że praca z sześciolatkiem, to praca wymagająca, trudna z punktu widzenia choćby nagłej zmiany środowisk. Trzeba dołożyć starań, by sześciolatek funkcjonował w środowisku szkolnym w poczuciu radości, zadowolenia i spełnienia.

Kolejnym zagadnieniem – ważnym w kontekście omawianego problemu – jest organizowanie przez nauczycieli zajęć adaptacyjnych, w pierwszych miesiącach nauki, stosowanie przerw śródlekcyjnych, podział zadań na mniejsze części z uwagi na problemy z koncentracją uwagi u sześciolatków, co potwierdzono w analizowanych badaniach. Wyniki na temat częstszego stosowania powyższych działań ukazuje tabela 7.

Tabela 7. Działania pedagogiczne nauczycieli na rzecz adaptacji sześciolatków w szkole

Lp.	Działania nauczyciela	Kategorie odpowiedzi					
		stosuję częściej		nie stosuję		nic nie zmieniałam	
		N	%	N	%	N	%
1.	zajęcia adaptacyjne w pierwszych miesiącach nauki	52	100	0	0	0	0
2.	przerwy śródlekcyjne	32	62	12	23	8	15
3.	podział zadań na mniejsze z uwagi na problemy z koncentracją uwagi u sześciolatków	48	92	0	0	4	8

Źródło: badania własne

Poddając analizie wyniki z powyższej tabeli, wszyscy badani nauczyciele zwracają większą uwagę na adaptację sześciolatka w szkole w pierwszych miesiącach pobytu. Pomoc w adaptacji sześciolatka w szkole powinna być priorytetowym zadaniem każdego nauczyciela. Musimy pamiętać jak trudna jest dla małego człowieka zmiana środowiska. Schematyczność szkoły, system klasowo-lekcyjny może wpływać na rozwój spontaniczności i aktywności twórczej dziecka. Buduje fakt, iż 100 % badanych nauczycieli prowadzi zajęcia adaptacyjne. Niewiele mniej badanych (92%) wskazało na częstszy podział zadań na mniejsze z uwagi na kłopoty z koncentracją uwagi i sześciolatków. Małe dzieci szybko się męczą, ich koncentracja uwagi w okresie adaptacji zwykle nie przekracza 15 minut, na co należy zwracać szczególną uwagę.

Kolejnym przedmiotem zainteresowań badanych były formy pracy z dzieckiem sześciolatkiem w klasie pierwszej. Dominujące formy pracy u badanych nauczycieli przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Dominujące formy pracy na zajęciach z dzieckiem sześciolatkiem w klasie I, stosowane przez badanych

Lp.	Forma pracy	N	%
1.	indywidualna	25	48
2.	grupowa jednolita	0	0
3.	grupowa zróżnicowana	49	94
4.	zbiorowa jednolita	0	0
5.	zbiorowa zróżnicowana	37	71

Zródło: badania własne

Forma pracy w klasie grupowa zróżnicowana, zdaniem 94% badanych, stosowana jest najczęściej, a 71% badanych za dominującą uznało formę pracy – zróżnicowaną indywidualną. Mając świadomość różnic w funkcjonowaniu w szkole sześci- i siedmiolatków, bardzo ważne jest różnicowanie pracy. Diagnoza nauczyciela przeprowadzona na starcie edukacji szkolnej, wskazuje konkretne obszary działań, które poprzez powyższe formy pracy należy doskonalić u sześciolatka.

Pytanie kończące ankietę dotyczyło problemu najistotniejszej zmiany wprowadzonej przez nauczyciela z uwagi na obecność sześciolatków w swojej klasie. Według deklaracji badanych w 56% zmianę stanowi elastyczne prowadzenie zajęć w odniesieniu zarówno do metod, jak i stosowanych podczas zajęć form pracy. Należy pamiętać, że elastyczne prowadzenie zajęć i indywidualizacja pracy powinny być priorytetowym zadaniem nauczycieli pracujących z sześciolatkiem w klasie pierwszej. Natomiast 38% badanych deklaruje, że główną zastosowaną zmianą jest dominacja zabawy w pracy z sześciolatkiem. Zabawa z pewnością powinna dominować szczególnie w okresie adaptacji. Psychologowie zgodnie

twierdzą, że w pierwszych trzech miesiącach funkcjonowania sześciolatka w szkole, powinien zdobywać nową wiedzę i umiejętności właśnie poprzez zabawę, co potwierdziły powyższe wyniki badań.

DYSKUSJA UZYSKANYCH WYNIKÓW

W świetle przedstawionych powyżej, w sposób skrótowy, wyników badań empirycznych można sformułować wniosek, że dla badanej grupy nauczycieli gotowość szkolna sześciolatka stanowi istotny problem pedagogiczny, brak dojrzałości szkolnej dotyka coraz większą grupę sześciolatków i utrudnia prowadzenie lekcji nauczycielom. Badani nauczyciele są świadomi złożonej etiologii zachowań problemowych, jednak nie mają zbyt szerokiej wiedzy na temat tego, jak pracować z sześciolatkiem w klasie szkolnej. W szkołach badanych podejmowane są różnorodne działania mające na celu minimalizowanie zachowań problemowych. Dużym problemem w ocenie badanych nauczycieli, utrudniającym funkcjonowanie sześciolatka w środowisku szkolnym, jest niechęć rodziców do współpracy.

ZAKOŃCZENIE

Założeniem artykułu było ukazanie istoty problemu, jakim jest zmiana reformy szkolnictwa niższego. Jest to problem, który przez najbliższe lata z pewnością nie da spokoju ani rodzicom, ani nauczycielom, którzy znając pojęcie dojrzałości szkolnej, doskonale wiedzą, że nie należy przyspieszać obowiązku szkolnego wszystkim dzieciom, co potwierdzają wyniki analizowanych badań. Uzasadniona wydaje się potrzeba dalszego zgłębiania problemu, poszukiwania skutecznych oddziaływań i wspierania nauczycieli w podejmowanych przez nich nowych, trudnych rozwiązaniach metodycznych w pracy z sześciolatkiem w klasie pierwszej.

BIBLIOGRAFIA:

1. Buchnat M., *Gotowość szkolna dzieci sześciolatków ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczniów pierwszej klasy szkoły podstawowej*, "Studia Edukacyjne" 2013, nr 25.
2. Goleman D., *Inteligencja emocjonalna*, Poznań 1997.
3. Klus-Stańska D., *Adaptacja szkolna siedmiolatków*, Olsztyn 2004.
4. Luczyński A., Magier P., Kalita A., Pietruszka M., *Metodologia badań nad gotowością szkolną dzieci przedszkolnych. Diagnoza gotowości szkolnej dzieci pięcioletnich i sześciolatków radomskich przedszkoli*, Radom 2012.
5. Michalak R., Misiorna E., *Gotowość, dojrzałość szkolna dziecka a dojrzałość instytucjonalna*, in: *Konteksty gotowości szkolnej*, ed. R. Michalak, E. Misiorna, Warszawa 2006.
6. Przetacznikowa M., *Wiek przedszkolny*, in: *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, ed. M. Żebrowska, Warszawa 1985.
7. Sawa B., *Jeżeli dziecko źle czyta i pisze*, Warszawa 1999.

8. Wilgocka-Okoń B., *Gotowość szkolna dzieci sześciolletnich*, Warszawa 2003.
9. Wygotski L., *Wybrane prace psychologiczne*, Warszawa 1971.